

Gausdals Tidende

24. årgang

Gausdal Historielag

nr 1 2011

2010

Historielaget holdt årsmøte i Østre Gausdal Prestegard med 47 frammøtte. Kulturinnslaget besto av videoframvisning av intervju med Thorleif Forseth og Egil Lund, redigert og presentert av Alf Sanden. Det var kulturprisutdeling til Jarle Bye, ved ordføreren.

Det har vært 8 styremøter i perioden med 46 saker til behandling. Historielaget har nå 380 medlemmer.

Slektsgransking og fotoregistrering

Medlemsmøtene første mandag i måneden holdes i regi av Gunnar Rundtom som leder for slektsgranskinga. Tor Korsvold leder fotoregistrering. Det er jevnlig henvendelser om slektsforhold og utlån av fotografier.

Bilder og video/DVD

Historielaget har videointervjuer som krever redigering. Vi ønsker flere personer til å hjelpe til med dette. Dette vil f. eks. gi slektinger og andre interesserte, mulighet for å få kopi av videoer.

Arkivarbeid

Historielagsarkivet i kjelleren i Østre Gausdal Prestegard får stadig tilsig av verdifullt stoff fra bygda. Her oppbevares bygdehistorisk materiale i form av dokumenter, protokoller, brev, fotografier etc., med muligheter for utlån og innsyn etter fastsatte regler. Avlevering av materiale kan skje på medlemsmøtene den første mandagen i måneden, eller ved henvendelse til Kjell Håkon Reistad. Avlevering kan også skje til Opplandsarkivet på Maihaugen.

Eiendeler

Historielaget eier og disponerer både fast eiendom og løsøre. Det er 9 år siden eiendommen Ulsrud ble testamentert til Gausdal Historielag. Gava omfatta garden og sætra med jord, skog, innbo og løsøre,

kapital og aksjer. Vilkåret var at enheten skulle drives som bygdetun eller gardsmuseum.

Kulturaktiviteter/ bokutgivelser

Som tradisjonen er, deltok historielaget på Kittilbudagen 15. august. Eva Aamodt representerer historielaget og er primus motor for mat- og serveringsfunksjonærene.

Fra vår stand på Gausdalsdagen den 4. september ble salget forholdsvis magert, sammenlignet med år da boklanseringer faller sammen med Gausdalsdagen.

I år kom temahefte 5 og 6. Nr. 5 var Vis-Knut av Bjørnstjerne Bjørnson m/ tillegg Viseknudt, en kort levnedbeskrivelse av Paul Nygaard. Nr. 6 var Baukers historie, forfattet av Marie Christine Knagenhjelm. Som tidligere temahefter er de redigert av Ivar Blekastad.

Ved årets "Minnes du kveld" i Heimly den 3. desember, hørte vi Trond Klaape-Aasdal med kåseriet "Blant bondekvinne og himmelvardar – Eit møte med Bjørn Kleiven og Olav Aukrust".

Ellers: I tilknytning til våre slekts- og fotomøter hver første mandag i måneden, er det bøker å få kjøpt. Mange tidligere utgivelser har nedsatt pris!

Kirkebøker

8 kirkebøker for Gausdal er kommet på trykk. Kirkebokgruppa består av Gunnar Rundtom, Nils Nygård, Ingvar Kalrud, Anfrid Rundtom og Tor Kristian Nordvang. De jobber fortsatt med bøker som trenger korrekturlesing. Det gjenstår også bøker som ikke er påbegynt, og vi ønsker ei gruppe til i dette arbeidet. Det kan abonneres på bøkene, da med 20% rabatt. Det arbeides med å gjøre bøkene tilgjengelige på internett.

Skifertekking på hovedbygning
(Foto K.H. Reistad)

Restaureringsarbeid i Ulsrud

Taket på hovedbygningen fikk skifer på øvre halvdel denne sommeren. Pipe på føderåd og hovedbygning ble pussa og påsatt skiferhelle. Nils Petter Staum, broren Terje Staum og Hans Stensrud utførte jobben. Det er 5. sommeren de utfører restaureringsprosjekter i Ulsrud.

Amfi tar form (Foto K.H. Reistad)

**Aanrudfortelling dramatiseres
(Foto Sc. Sanden)**

**Fullsatt amfi St. Hanskveld
(Foto K.H. Reistad)**

Kjell Håkon Reistad sto for trinn tre i bruksendring av låven, med amfi på plass i nedre låvegulv. Iver Hammershaug og Ragnar Rognlien bidro. Gjerdning mot kjølen trengte tilsyn. Også her stilte Kjell Håkon og Iver opp med sin innsats.

Åpen Dag

Denne gikk av stabelen St. Hanskvelden, Asbjørn Ulrud skulle da ha fylt 90 år. Nytt amfi ble i den anledning innviet med Hans Aanrudfortellinga Odelsbonden, dramatisert av Sunniva Rognlien med Olav Olstad, Ragnar Rognlien, Åshild Lien, Aslaug Kjærnes Holm, Nora og Stefan Martens. Anne Kleiven veiledet oppsettingen. Dette var moro! Vi håper på flere oppsetninger fra gruppa! I låvegalleriet var det fotoutstilling av Alf Sandens egenproduserte fotografier. I føderåda var føderådskjerringa på plass ved Kari Avlund, et særdeles populært innslag. Været var uklanderlig og ca 100 personer var innom og kunne kose seg med grillmat, kaffe og kringle.

Takk til alle som bidro til gjennomføringen av dagen.

I 2011 vil det være 10 års markering av historielagets Ulrud-overtagelse.

Ulsrud sæter

Hvert år er det beitende kyr på Ulsrudlykkja. I år var det 2 kyr i historielagets eie og ei venninne av de to, som nôt sommeren på Bentsætra. Hans Forrestad besørger sætterreis.

Amerikabrev

Gjengitt og kommentert av Birgit Kraabøl

Simen Kraabøl, tok i mai 1885 over til USA via båten Indiana fra Liverpool, og videre til Minnesota. Han var 21 år gammel, og storebroren Martin, 26 år, hadde vært i Nelson, St. James, Watonwan County i 6 år. Han var hjemme en tur, og inspirerte lillebror Simen og søstera Marte, 24, til å dra over. De var da 3 søsken der en tid. Simen ble ikke lenge i Minnesota, han drog videre til Montana. Han var et arbeidsjern og på 6 år fram til 27-årsalderen i 1891, hadde han spart seg opp atskillige dollar, og belaget seg på å returnere til fedrelandet. Storebror Martin som var blitt 32, hadde skaffet seg farm i St. James.

Så skjer det: Vertskapet til søstera Marte, nå 31 år, leser en notis i et blad om et drap. Det handler faktisk om at Martes bror er blitt offer for ugjerningsmenn. Det faller på Martin å skrive hjem:

Kjære Fader!

Kraabøl, 4de April 91

Det er min tunge Pligt at overbringe eder et Sorgens Budskab. Vor kjære Simen er nemlig gaaet til den evige Hvile. Jig fik Budskabet fra Marte ifaargaards Middag og hun bad mig skrive til dig da hun ikke var istand dertil. Det var kun ved et Tilfælde at vi fik det Sorgens Budskab da Martes Madmoder blev opmærksom paa en Anmeldelse derom i et Blad. Det sidste vi hørte fra ham var et Brev til Marte som hun fik medens hun var her hos os og som hun fik straks før sin Afreise til Montana. Dette var rimeligvis

hans sidste Brev da han døde Natten før hun fik Brevet. Ryktet om at han skulde have gaaet med i Indianerkrigen er bare Opspind. Vi har endnu ikke faaet nogen fuldstendig Oplysning om hans sidste Dage men ~~saameget~~ Marte siger at efter de Oplysninger hun har erholdt saa var det om Aftenen efter endt Dagsverk at at Simen sammen med to andre Gutter, som rimeligvis arbejdede sammen med ham, kom ind i Huset og en Disput opstod mellem dem om Beliggenheden af et County etsteds i Montana. Pludselig reiser den ene sig op griber en Stol og slaar til Simen med den i Hovedet hvorpaa Gjærningsmanden styrter ud og kaster sig paa en Hest og forsvandt. Dette skede ~~Mandag~~ Mandag 16de Februar og han levde til Fredags Nat nest efter. Ja i Sandhed det var sørgelig med Simen at han skulde dø saaledes langt ude i Ødemarken blandt lutter Fremmede og paa en saadan voldsom Maade, men ~~jig er dog~~ det er dog en Trøst at vide at han ikke døde straks, thi det er vist ikke mange af os som er beredt til Hodekuls at styrte ind i Evigheden og vi faar haabe at Herren ogsaa denne Gang gjorde hva han ansaa for bedst baade for Simen og os som er igjen. Jeg vil ikke tro andet end at Simen nu har det godt. Marte Stakkel har nok haft mangan søvnløs Nat siden hun fik Underretningen herom, men hun siger at Folkene hun er hos ere snille mod hende. Straks jeg modtog Budskab om Simens Død reiste jeg til St James og raadførte mig med en Sagfører om ~~Sagen~~ hva der var at gjøre med Sagen og han sagde at hvis han havde Penge efter sig saa maatte jeg da vi ikke har nogen kjendt Mand der i Nærheden, reise derud og faa Greie paa hans Efterladenskaber og faa dem overdraget i Skifteforvalterens Hænder i det County hvor han døde. Men det er en anden Ting som jeg legger større Vægt paa og som Marte ogsaa indtrængende anmoder mig om at gjøre og som jeg holder for kun er vor simple Pligt at gjøre nemlig at se at faa ham ordentlig begravet. Derfor har jeg besluttet at tage afsted straks og hvis det er nogen Mulighed for at Liget er iden forfatning at det lader sig transportere saa skulde det være mit og som jeg ogsaa tror er eders Ønske at jeg kunde faa ham begravet paa min Lot paa Kirkegaarden her. Det blir en lang Reise da det antagelig tager to a 3 Uger før jeg kan være hertilbage igjen og Vaaraannen staar for Døren. Jig vil antage at du ikke har noget imod at Omkostningerne gaar paa hans DødsBo da han som jeg formoder efterlader sig ikke saa faa Penge saa jeg synes vi bør gjøre hvad vi kan for at give ham en saavidt mulig anstændig Begravelse. Ogsaa jeg skylder ham nogle Hundrede Dollar, som jeg til sin Tid skal gjøre Riktighed for. Matias Teigum forstrækker mig med Penge til Reisen.

Med Hilsen fra Oline og mig til eder alle. Mere siden. Martin Kraabøl

Storesøster i søskenflokket, Ingeborg, er flink til å skrive til sin enslige tante, Sofie Benedikte Kraabøl. 3 mndr etter drapet, skriver Ingeborg, 33, følgende:

Kjære Tante!

20. mai 1891

Utdrag:

”Jig gaar bare og graader om Dagen, siden jeg fik vide den skrekkelige Hændelse, jeg tror aldrig jeg bliver glad mer. For hver Gang det kommer en Fremmed hid blir det lige galt, for alle taler om det, og det er jo ikke rart. Jeg skulde nok været paa Lillehammer i Vaar, men jeg ved ikke om jeg kan. Jig har ligget syg næsten et par Uger siden jeg fik det at vide.

Det har vel ogsaa været Influenza, men Sorgen gjorde nu Udslaget. Nu er jeg dog nogenlunde bra igjen, men alt gaar saa trægt for mig da det er saa mørkt altsammen. Jig har nok knurret mod Herren over hans Tilskikkelse og endnu har jeg ikke naaet sa langt som til fuld Underkastelse og Hengivenhet i hans Vilje. Ja det er tungt meget tungt. At vor glade livsfriske snille Simen skulde ende sit Liv for Morderes Haand og drage sit sidste Suk blandt Røvere, de tog baade Livet og det han havde. Han var aldeles plyndret. Martin har været der og taget ham op, pyntet ham og lagt ham i Kiste og ført ham med sig. Han var ikke behandlet paa folkevis verken meden han levede eller efter Døden. Han maate ligge uden Doktor og Pleie til han døde. Give da Gud at denne ikke forlod ham i hans sidste Stund, men var ham nær med sin Trøst og tog ham til sig. Bare jeg kunde være sikker paa det, saa var den værste Braad borte. Hans Begravelse var hos Martin den 28de April. Den Dag var Simen og jeg paa Kraabøl, og Dagen efter blev jeg syg. Det var en vakker Begravelse, og Presten holdt Ligpreken i Kirken, riktig vakker sagde Martin, og nu hviler han paa Kirkegaarden der. Der skulde han legge sine Ben tilslut. Ak at Simen skulde ende slig, han som for 6. Aar saa freidig drog til Amerika bare for at trælle for sine Mordere og finde en Grav.

Gud være han Sjæl naadig og os alle med. Min eneste svage Trøst er at Han dog skal have faat det godt, saa at vi kan faa samles med ham igjen. For Marte og Martin og Oline kan du ogsaa vide at det var et frygtelig

Slag og ligesaa for Gutterne. Jig tror aldrig vi forvinder det. Bare vi kunde gaa renere og bedre ud af denne store Prøvelse, for alt skal jo være os gavnligt, men det er saa vanskelig at se det.”

Ett år etter drapet finner vi i et nytt brev fra Ingeborg til tanten Sofie Benedikte:

Kjære Tante!

6. 2.1892

Utdrag:

”Jeg har nylig faat Brev baade fra Marte og Martin.”---”Han havde sat op en Støtte over Simen der var af Marmor og kostede 70\$ Det er et Aar i Gaar/Dag siden Simen blev myrdet. Det er forferdelig at tænke paa at slikt har hendt en af vore kjære Smaagutter, og sommetider synes jeg ikke det kan være sandt, men jo dessverre, det er jo altforsandt.”

Der stopper beretningen. Brevene er gjengitt med opprinnelig tegnsetting og overstryking. Magne Bårdslie innhentet reises tidspunkt, rute og skip. Arne Halvorsen fant i høst gravstøtta på Albion Kirkegård i St. James, Watonwan County i Minnesota. Takk til Magne og Arne.

Kirka i St. James (Foto A. Halvorsen)

**Gravsteinen over Simen
(Foto A. Halvorsen)**

TILLITSVALGTE

Leder

Birgit Kraabøl
2653 Vestre Gausdal

Nestleder

Eva Aamodt
2651 Ø.Gausdal

Kasserer

Morten Kleiven
2652 Svingvoll

Sekretær

Svein Fykse
2651 Østre Gausdal

Styremedlemmer

Tor Kristian Nordvang
2651 Østre Gausdal

Ivar Wold

2651 Østre Gausdal

Ingvar Kalrud

2651 Østre Gausdal

Leder i boknemnda

Ivar Blekastad

2651 Østre Gausdal

Boksalgsansvarlig

Ivar Wold

2651 Østre Gausdal

Leder for fotoregistrering

Tor Korsvold

2652 Svingvoll

Leder for slektsgransking

Gunnar Rundtom

2651 Østre Gausdal

Arkivansvar

Kjell Håkon Reistad

2651 Østre Gausdal

Ansvar småbr.lagshistorie

Per Audun Øvstehage

2653 Vestre Gausdal

Ansvar Slekter/garder bind II

Arne Halvorsen

2653 Vestre Gausdal

Koordinator Ulsrudvalg

Birgit Kraabøl

2653 V. Gausdal

Årsmøte

Gausdal Historielag har årsmøte i Ø. Gausdal prestegard, søndag 6. mars kl 1900. Saker kan fremmes for årsmøtet av alle medlemmer. Saker fremmes skriftlig og sendes styrets leder innen mandag 28. februar 2011. Styret

Medlemsregister

Vi trenger et oppdatert medlemsregister. Vi anmoder om at kontingenten blir betalt før **1.mai** av hensyn til medlemsregistreringen.

Medlemsmøter

Slektsgranskings- og fotomøter finner sted i våre lokaler i Prestegarden hver første mandag i måneden. I år står vi igjen med den 7. mars – 4. april – 2. mai - 6. juni - 3. oktober - 7. november - 5. desember. Vel møtt!

Vi har samtidig bøker til salgs, historielagets utgivelser, lokalproduserte bøker, Sigstads hilsningskort med motiver fra Gausdal, kartblad samt CD'er med slektsopplysninger. Mange bøker til nedsatt pris!

Levering av materiale til historielagets arkiv.

Vi mottar gjerne materiale for oppbevaring i vårt dertil egnede hvelv. For å sikre forskriftsmessig avlevering og registrering anbefaler vi våre månedlige medlemsmøter eller direkte kontakt med arkivansvarlig, tlf. 90066640.

Ta en titt på vår hjemmeside
<http://www.gausdalhistorielag.no>

Vårt bankkontonr. er: 2003 20 08276